CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL LEENDERT A. GEELHOED prezentate la 28 septembrie 2006 [1]

I — Introducere

1. Potrivit Bundeserziehungsgeldgesetz (Legea privind acordarea alocației de educație și a concediului de creștere a copilului, denumită în continuare „BErzGG"), acordarea alocației de educație este condiționată, printre altele, de locuirea în Germania. În această cauză, Bundessozialgericht (Tribunalul Social Federal) solicită Curții să stabilească dacă această condiție privind reședința este incompatibilă cu dreptul comunitar, mai exact cu Regulamentul nr. 1612/68 [2], cu Regulamentul nr. 1408/71 [3], sau cu articolul 18 CE, astfel încât o cetățeană austriacă cu reședința în Austria împreună cu soțul său de origine germană care lucrează în Germania ca funcționar ar trebui să poată deopotrivă pretinde dreptul la această alocație.

2. În paralel cu această cauză, Bundessozialgericht a adresat Curții o altă întrebare cu privire la aceeași dispoziție a legii naționale privind dreptul la alocația de educație, de această dată în legătură cu un lucrător frontalier care locuiește în Țările de Jos și lucrează în Germania: cauza C-213/05, Geven. Potrivit dispoziției avute în vedere, lucrătorii frontalieri pot pretinde de asemenea dreptul la această alocație cu condiția să exercite în Germania o activitate profesională considerată ca neavând caracter minor. Chiar dacă ambele cauze se află în strânsă legătură, împrejurările de fapt ale acestora sunt complet diferite, astfel încât vom analiza fiecare caz în concluzii separate, care vor fi prezentate împreună.

1 — Limba originală: engleza.

2 — Regulamentul (CEE) nr. 1612/68 al Consiliului din 15 octombrie 1968 privind libera circulație a lucrătorilor în cadrul Comunității (denumit în continuare „Regulamentul nr. 1612/68") (JO L 257, p. 2, Ediție specială, 05/vol. 1, p. 11).

3 — Regulamentul (CEE) nr. 1408/71 al Consiliului din 14 iunie 1971 privind aplicarea regimurilor de securitate socială în raport cu lucrătorii salariați, cu lucrătorii care desfășoară activități independente și cu membrii familiilor acestora care se deplasează în cadrul Comunității (JO L 149, p. 2, Ediție specială, 05/vol. 1, p. 26), astfel cum a fost modificat prin Regulamentul nr. 3095/95 din 22 decembrie 1995 de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1408/71 privind aplicarea regimurilor de securitate socială în raport cu lucrătorii salariați, cu lucrătorii care desfășoară activități independente și cu membrii familiilor acestora care se deplasează în cadrul Comunității, a Regulamentului (CEE) nr. 574/72 de stabilire a normelor de aplicare a Regulamentului (CEE) nr. 1408/71, a Regulamentului (CEE) nr. 1247/92 de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1408/71 și a Regulamentului (CEE) nr. 1945/93 de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1247/92 (JO L 335, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 3, p. 142) și prin Regulamentul (CE) nr. 3096/95 al Consiliului din 22 decembrie 1995 de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1408/71 privind aplicarea regimurilor de securitate socială în raport cu lucrătorii salariați, cu lucrătorii care desfășoară activități independente și cu membrii familiilor acestora care se deplasează în cadrul Comunității și a Regulamentului (CEE) nr. 574/72 de stabilire a normelor de aplicare a Regulamentului (CEE) nr. 1408/71 [JO L 335, p. 10 (denumit în continuare „Regulamentul nr. 1408/71")].

II — Dispozițiile relevante

A — *Dreptul comunitar*

3. Articolul 7 alineatele (1) și (2) din Regulamentul (CEE) nr. 1612/68 prevede următoarele:

„(1) Lucrătorul resortisant al unui stat membru nu poate fi tratat diferit, pe teritoriul celorlalte state membre, față de lucrătorii naționali, pe criterii de cetățenie, în ceea ce privește condițiile de încadrare în muncă și de muncă și, în special, în ceea ce privește remunerarea, concedierea și, în cazul în care rămâne fără ocupație, reintegrarea profesională și reangajarea.

(2) Acesta beneficiază de aceleași avantaje sociale și fiscale ca și lucrătorii naționali."

B — *Dreptul național*

4. Potrivit articolului 1 alineatul 1 din BErzGG, în versiunea din 31 ianuarie 1994 [4], poate solicita o alocație de educație orice persoană care 1) are domiciliul sau reședința obișnuită în Germania, 2) are în îngrijire un copil, 3) asigură creșterea și educația acestui copil, și 4) nu exercită o activitate profesională ori nu exercită o astfel de activitate cu normă întreagă.

5. Articolul 1 alineatul 4 din BErzGG prevede că resortisanții statelor membre ale Uniunii Europene și lucrătorii frontalieri proveniți din țările care au o frontieră comună cu Germania au dreptul la alocația de educație în măsura în care exercită în Germania o activitate profesională considerată ca neavând caracter minor. Din decizia de trimitere reiese că această dispoziție nu se aplică funcționarilor sau soților lucrătorilor migranți.

6. Articolul 1 alineatul 7 din BErzGG, în versiunea din 12 octombrie 2000 [5], extinde dreptul la alocația de educație în favoarea soțului unei persoane încadrate în muncă în serviciul sau în funcția publică germană, care locuiește pe teritoriul altui stat membru. Această dispoziție nu se aplică însă în cazul copiilor născuți înainte de 1 ianuarie 2001.

4 — BGBl I, p. 180.

5 — BGBl I, p. 1426.

III — Situația de fapt și procedura

7. Acțiunea principală aflată pe rolul Bundessozialgericht privește refuzul Freistaat Bayern de a acorda doamnei Hartmann alocația de educație pentru cei trei copii ai săi, născuți în 1991, în 1993 și în 1997.

8. Doamna Hartmann este cetățean austriac ce locuiește în Austria împreună cu soțul său de origine germană și cu cei trei copii. Înainte de căsătorie, domnul Hartmann a locuit în Germania unde a lucrat din anul 1986 ca funcționar în cadrul Deutsche Bundespost. După căsătorie, în luna mai 1990, domnul Hartmann s-a mutat în Austria, dar a continuat să lucreze în cadrul Deutsche Bundespost, iar mai târziu, începând cu anul 1995, în cadrul Deutsche Telekom AG. Doamna Hartmann nu desfășoară nicio activitate salariată sau independentă.

9. Freistaat Bayern a refuzat să acorde doamnei Hartmann alocația de educație pentru primii doi copii ai săi potrivit BErzGG, deoarece nu locuiește în Germania, și nici nu are un raport de muncă în această țară. Reclamațiile adresate de doamna Hartmann în octombrie 1996 au fost respinse, la fel ca și cererea sa privind alocația de educație pentru primul an de viață al celui de al treilea copil.

10. Doamna Hartmann a atacat aceste decizii fără succes, mai întâi în fața Sozialgericht München (Tribunalul Social din München), iar ulterior, în calea de atac, în fața Bayerisches Landessozialgericht (Tribunalul Social Superior din Bavaria). Ulterior, aceasta a atacat deciziile în fața Bundessozialgericht, care a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții de Justiție două întrebări preliminare în temeiul articolului 234 CE.

11. În decizia de trimitere, Bundessozialgericht a reținut mai întâi că doamna Hartmann nu putea solicita alocația de educație în temeiul Regulamentului nr. 1408/71. Chiar dacă această prestație socială intră în domeniul de aplicare *ratione materiae* al acestui regulament și, prin urmare, doamna Hartmann ar fi putut să pretindă dreptul la respectiva alocație, potrivit jurisprudenței Curții (Hotărârea Hoever și Zachow [6]), domnul Hartmann, în calitate de funcționar, nu era, la momentul faptelor, „lucrător salariat" în sensul regulamentului și nu intra în domeniul de aplicare *ratione personae* al acestuia. Instanța națională a examinat în continuare dacă dreptul doamnei Hartmann se putea întemeia pe articolul 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68. Bundessozialgericht a concluzionat că statutul de funcționar al domnului Hartmann nu îl împiedică să fie considerat lucrător, dar s-a întrebat dacă drepturile acordate de acest

6 — Hotărârea din 10 octombrie 1996, Hoever și Zachow (C-245/94 și C-312/94, Rec., p. I-4895).

regulament pot fi pretinse de soțul unei persoane care, fără să își modifice raportul de muncă, s-a mutat în statul membru de cetățenie al soțului său. Instanța națională a subliniat că, până în prezent, Curtea a considerat că obiectivul principal al articolului 39 CE și al Regulamentului nr. 1612/68 este de a permite unui lucrător să circule liber pe teritoriul altor state membre și să locuiască acolo pentru motive legate de activitatea profesională [7]. Totuși, Bundessozialgericht a considerat că ar fi posibilă de această dată o interpretare mai puțin restrictivă a liberei circulații, întrucât articolul 18 CE a recunoscut un drept general de ședere. Aceste considerații au determinat Bundessozialgericht să adreseze Curții următoarele două întrebări:

(a) Trebuie considerat lucrător migrant în sensul Regulamentului (CEE) nr. 1612/68 al Consiliului, pentru perioada cuprinsă între lunile ianuarie 1994 și septembrie 1998, și un cetățean german care și-a transferat în 1990 domiciliul din Germania în Austria, păstrându-și totodată postul de funcționar poștal în Germania, și își exercită, din acel moment, meseria în calitate de lucrător frontalier?

În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare:

(b) Constituie discriminare indirectă în sensul articolului 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68 faptul că soțul persoanei vizate de prima întrebare, fără loc de muncă, cetățean austriac cu reședința în Austria, nu beneficiază de alocația germană de educație pentru motivul că nu are nici domiciliul, nici reședința obișnuită în Germania?

12. Doamna Hartmann, guvernele german, spaniol, guvernul Regatului Unit și Comisia au prezentat observații scrise. În ședința din 13 iunie 2006, doamna Hartmann, guvernele german, olandez, guvernul Regatului Unit și Comisia au prezentat observații suplimentare.

IV — Rezumatul observațiilor prezentate

13. Atât doamna Hartmann, cât și guvernul spaniol susțin că ar trebui să se răspundă afirmativ la prima întrebare privind statutul domnului Hartmann drept lucrător migrant

7 — Bundessozialgericht s-a referit în această privință la Hotărârea din 5 iunie 1997, Uecker și Jacquet (C-64/96 și C-65/96, Rec., p. I-3171, punctul 21).

în sensul Regulamentului nr. 1612/68. Guvernul spaniol se referă în această privință la articolul 1 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1612/68 potrivit căruia „[o]rice resortisant al unui stat membru, indiferent de reședința sa, are dreptul de acces la o activitate salariată și de a desfășura această activitate pe teritoriul altui stat membru [...]" și subliniază că, potrivit articolului 10 din acest regulament, prestațiile acordate lucrătorilor migranți se extind și în favoarea soțului acestor lucrători [8]. Acest guvern observă de asemenea că domnul Hartmann ar trebui considerat lucrător frontalier în sensul articolului 1 litera (b) din Regulamentul nr. 1408/71 [9]. Doamna Hartmann și guvernul spaniol consideră că, deși se poate invoca faptul că domnul Hartmann este funcționar și că funcționarii au fost incluși în domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 1408/71 în legătură cu acordarea prestațiilor familiale numai în 1999 [10], în paralel cu domeniul de aplicare *ratione personae* al articolului 39 alineatul (4) CE, această restricție ar trebui înțeleasă ca fiind aplicabilă numai acelor funcționari care participă la exercitarea autorității publice. Totuși, Deutsche Telekom AG este o întreprindere care prestează servicii de interes public, dar nu are atribuții legate de exercitarea autorității publice.

14. În ceea ce privește a doua întrebare, doamna Hartmann și guvernul spaniol afirmă că refuzul de a se acorda doamnei Hartmann alocația de educație reprezintă o discriminare indirectă care încalcă articolul 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68 și articolul 39 CE. În timp ce instanțele naționale consideră că posibilitatea de a exporta prestații sociale depinde de existența unui raport de muncă, guvernul spaniol, întemeindu-se pe Hotărârea Hoever și Zachow [11], arată că faptul care generează dreptul la alocațiile familiale, precum alocația de educație, este că unul dintre părinți hotărăște să se consacre el însuși sau ea însăși educației copilului, indiferent dacă respectivul părinte este afiliat la un sistem de asigurări sociale sau dacă lucrează. În prezenta cauză, soțul doamnei Hartmann stabilește legătura doamnei Hartmann cu sistemul de asigurări sociale din Germania.

15. Guvernul german și guvernul Regatului Unit consideră că o persoană care nu și-a exercitat dreptul la liberă circulație pentru a se angaja într-un alt stat membru, ci numai și-a schimbat țara de reședință nu poate fi considerată lucrător migrant în sensul Regulamentului nr. 1612/68. În subsidiar, în ceea ce privește a doua întrebare, aceste guverne subliniază că, deși s-a stabilit că alocația de educație respectivă intră în domeniul de aplicare *ratione materiae* al Regulamentului nr. 1408/71, domnul Hartmann, în calitate de funcționar, nu intra, la momentul respectiv, sub incidența acestui regulament *ratione personae* în privința acordării alocațiilor familiale. Contrar Regulamentului

8 — A se vedea Hotărârea din 18 iunie 1987, Lebon (316/85, Rec., p. 2811), și Hotărârea din 26 februarie 1992, Bernini (C-3/90, Rec., p. I-1071).

9 — „«[L]ucrător frontalier» reprezintă orice lucrător încadrat în muncă pe teritoriul unui stat membru și având-și reședința pe teritoriul unui alt stat membru în care se întoarce, în principiu, zilnic sau cel puțin o dată pe săptămână".

10 — Regulamentul (CE) nr. 1399/1999 al Consiliului din 29 aprilie 1999 de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1408/71 privind aplicarea regimurilor de securitate socială în raport cu lucrătorii salariați, cu lucrătorii care desfășoară activități independente și cu familiile acestora care se deplasează în cadrul Comunității, precum și a Regulamentului (CEE) nr. 574/72 de stabilire a normelor de aplicare a Regulamentului (CEE) nr. 1408/71 (JO L 164, p. 1, Ediție specială, 05/vol. 5, p. 115, denumit în continuare Regulamentul nr. 1399/1999).

11 — Citată la nota de subsol 6.

nr. 1408/71, Regulamentul nr. 1612/68 nu prevede posibilitatea exportării prestațiilor sociale și nu conține dispoziții menite să prevină cumularea alocațiilor. Întrucât primul regulament trebuie privit ca *lex specialis* în raport cu cel din urmă sau, după cum s-a exprimat guvernul Regatului Unit, are o relativă prioritate față de cel din urmă, articolul 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68 nu trebuie interpretat astfel încât să diminueze eficiența regimului stabilit prin Regulamentul nr. 1408/71. Guvernul german recunoaște că cerința reședinței prevăzută prin BErzGG poate constitui o discriminare indirectă, dar consideră că este justificată pentru a asigura o legătură efectivă între beneficiar și societatea germană. Guvernul Regatului Unit susține că statele membre nu ar trebui să fie obligate să prezinte o justificare obiectivă pentru neacordarea de avantaje, precum alocația de educație, persoanelor care au reședința în alte state membre.

16. Comisia este de acord cu guvernul german și cu guvernul Regatului Unit că Regulamentul nr. 1612/68 și Regulamentul nr. 1408/71 nu se aplică în speță pentru aceleași motive expuse de acestea. Totuși, având în vedere observația prezentată de Bundessozialgericht în decizia de trimitere, potrivit căreia noțiunii de liberă circulație, garantată prin Regulamentul nr. 1612/68, i se poate da o interpretare mai extinsă din moment ce în prezent articolul 18 CE prevede dreptul de circulație și de ședere în alte state membre independent de vreun scop economic, Comisia consideră că ar trebui să se examineze de către Curte și aspectul dacă doamna Hartmann ar putea avea dreptul la alocația germană de educație în temeiul acestei dispoziții.

17. În ceea ce privește această întrebare, care se referă la principiile generale privind cetățenia, rezumate de Curte în Hotărârea Pusa [12], Comisia arată că legislația națională care dezavantajează anumiți resortisanți ai săi pentru simplul motiv că și-au exercitat dreptul de liberă circulație și de ședere în alt stat membru ar da naștere unei inegalități de tratament care ar putea fi considerată compatibilă cu articolul 18 CE numai dacă se justifică prin motive obiective independente de cetățenia persoanelor vizate și dacă este proporțională cu obiectivul legitim al dispozițiilor naționale. În cazul în care este evident că aplicarea condiției privind reședința din BErzGG constituie un asemenea dezavantaj, Comisia împărtășește îndoielile exprimate de Bundessozialgericht în legătură cu justificarea acesteia. Comisia găsește o confirmare în acest sens în faptul că, între timp, BErzGG a fost modificată pentru a permite plata alocației de educație către soții funcționarilor germani rezidenți în alte state membre. Potrivit Comisiei, care face trimitere la hotărârea Curții în cauza Bidar [13], nu este necesar, „pentru motive evidente", să se

12 — Hotărârea din 29 aprilie 2004, Pusa (C-224/02, Rec., p. I-5763, punctele 16-20).

13 — Hotărârea din 15 martie 2005, Bidar (C-209/03, Rec., p. I-2119, punctele 55-62).

examineze dacă domnul Hartmann, în calitate de funcționar care lucrează în țara sa de origine, este suficient de integrat în aceasta sau are o legătură reală cu societatea germană.

18. În ședință, guvernul german și guvernul Regatului Unit au subliniat că doamna Hartmann, și nu domnul Hartmann este cea care pretinde dreptul la alocația de educație în temeiul BErzGG. Întrucât doamna Hartmann nu a exercitat ea însăși drepturile garantate prin articolul 18 CE, nu este îndreptățită să invoce această dispoziție. În această privință, cazul său trebuie diferențiat, de exemplu, de cauza în care s-a pronunțat Hotărârea D'Hoop [14] și de cea în care s-a pronunțat Hotărârea Pusa [15]. Articolul 18 CE nu poate fi interpretat astfel încât să se permită unei persoane care nu s-a mutat într-un alt stat membru să invoce drepturile soțului său care și-a exercitat acest drept. Drepturile garantate prin articolul 18 CE sunt limitate. Astfel de limite sunt prevăzute prin Regulamentul nr. 1408/71 în privința caracterului exportabil al prestațiilor de asigurări sociale.

19. Ca răspuns la poziția Comisiei privind aplicabilitatea articolului 18 CE, guvernul olandez arată că, deși există o anumită similitudine a împrejurărilor de fapt între prezenta cauză și cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Schempp [16], spre deosebire de această din urmă cauză, exercitarea de către domnul Hartmann a dreptului său de a circula într-un alt stat membru nu a afectat în niciun mod dreptul doamnei Hartmann la prestații sociale în Germania. Nu avea importanță, în această privință, dacă domnul Hartmann locuia în Germania sau în Austria. Subliniind că, în prezenta cauză, soțul cetățeanului migrant este cel care urmărește să i se recunoască drepturile în țara de origine a acestuia din urmă, guvernul olandez afirmă că, în stadiul actual, dreptul comunitar recunoaște numai anumite drepturi derivate în favoarea membrilor familiei cetățenilor migranți în statul membru gazdă [17]. Doamna Hartmann nu poate invoca dreptul la alocația de educație potrivit articolului 18 CE pentru simplul motiv că nu a exercitat ea însăși dreptul de a circula. Domnul Hartmann nu a fost în niciun fel împiedicat să își exercite dreptul de a circula în Austria.

V — Apreciere

A — *Considerații introductive*

20. Mai întâi, ar trebui să se sublinieze că doamna Hartmann nu poate invoca dreptul

14 — Hotărârea din 11 iulie 2002, D'Hoop (C-224/98, Rec., p. I-6191).

15 — Citată la nota de subsol 12.

16 — Hotărârea din 12 iulie 2005, Schempp (C-403/03, Rec., p. I-6421).

17 — S-a făcut referire la Directiva 2004/38/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora, de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1612/68 și de abrogare a Directivelor 64/221/CEE, 68/360/CEE, 72/194/CEE, 73/148/CEE, 75/34/CEE, 75/35/CEE, 90/364/CEE, 90/365/CEE și 93/96/CEE (JO L 158, p. 77, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 56).

comunitar în mod independent pentru a contesta deciziile prin care cererile sale privind alocația de educație au fost respinse, deoarece nu a utilizat dreptul său la libera circulație potrivit dreptului comunitar. Singura modalitate în care aceasta poate beneficia de respectiva alocație este în mod indirect prin intermediul legăturii sale conjugale cu domnul Hartmann, care, de altfel, nu îndeplinește nici el condițiile prevăzute la articolul 1 alineatul 1 din BErzGG.

21. Prin urmare, întrebările adresate de Bundessozialgericht vizează în principal posibilul statut de lucrător migrant al domnului Hartmann și consecințele pe care acesta le-ar putea avea asupra dreptului doamnei Hartmann la alocația germană de educație. Faptul că domnul Hartmann s-a mutat în Austria pentru a locui în această țară cu soția și cu copiii săi, păstrându-și în același timp locul de muncă în Germania, înseamnă că în acest moment trebuie să fie considerat ca lucrător migrant căruia îi este aplicabil Regulamentul nr. 1612/68, creându-se astfel, prin efectul combinat al articolului 7 alineatul (2) și al articolului 10 alineatul (1) litera (a) din regulamentul menționat, un drept al doamnei Hartmann de a pretinde un tratament egal în legătură cu avantajele sociale în statul membru în care lucrează soțul său, și anume Germania?

22. Înainte de a examina aceste întrebări ar trebui să se analizeze pe scurt, în vederea exhaustivității, dacă doamna Hartmann nu putea beneficia de un drept la alocația germană de educație în temeiul articolului 73 din Regulamentul nr. 1408/71. Această întrebare a fost examinată de către Bundessozialgericht, care i-a răspuns în sens negativ și care, prin urmare, nu a adresat nicio întrebare cu privire la acest aspect. Totuși, doamna Hartmann și guvernul spaniol au ridicat din nou problema, în observațiile scrise. Aceasta a fost de asemenea examinată de guvernul Regatului Unit și de către Comisie.

B — *Regulamentul nr. 1408/71*

23. Potrivit articolului 73 din Regulamentul nr. 1408/71 „un lucrător care face obiectul legislației unui stat membru, [...], are dreptul, pentru membrii familiei sale care își au reședința pe teritoriul unui alt stat membru, la prestații familiale prevăzute de legislația primului stat [...], ca și când și-ar avea reședința pe teritoriul primului stat". În Hotărârea Hoever și Zachow, Curtea a interpretat această dispoziție în sensul că „atunci când un lucrător salariat este supus legislației unui stat membru și locuiește cu familia sa într-un alt stat membru, soțul acestuia are dreptul, în temeiul articolului 73 din Regulamentul nr. 1408/71, să primească o prestație precum alocația de educație în statul în care se află locul său de muncă" [18]. Cu alte cuvinte, contrar redactării concrete a acestei dispoziții, soțul unui lucrător are un drept independent la prestație familială în statul membru în care acesta din urmă lucrează.

18 — Hotărâre citată la nota de subsol 6, punctul 38.

24. Chiar dacă regula menționată ar părea că se aplică exact în situația doamnei Hartmann, Bundessozialgericht a observat în mod corect că aceasta nu putea să pretindă totuși dreptul la alocația de educație în temeiul articolului 73 din Regulamentul nr. 1408/71, deoarece, ca funcționar, domnul Hartmann nu îndeplinea la momentul respectiv calitatea de „lucrător salariat" în vederea aplicării capitolului III din acest regulament privind acordarea prestațiilor familiale. Această restricție a fost prezentată la punctul I rubrica C din anexa I la Regulamentul nr. 1408/71 și a fost abrogată numai odată cu adoptarea Regulamentului nr. 1399/1999 [19], care a intrat în vigoare la 1 septembrie 1999. Articolul 1 alineatul (7) din acest regulament a extins definiția lucrătorului salariat în contextul capitolului III din Regulamentul nr. 1408/71 în privința Germaniei la „funcționarul care, dat fiind statutul său, se bucură de un nivel de remunerare care este cel puțin egal cu acela care, în cazul unui salariat, ar avea ca rezultat o asigurare obligatorie împotriva riscului de șomaj".

25. Faptul că funcționarii au fost excluși din domeniul de aplicare al dispozițiilor Regulamentului nr. 1408/71 cu privire la prestațiile familiale a fost confirmat deja de Curte în Hotărârea Kulzer [20] la care a făcut trimitere și Bundessozialgericht. În această hotărâre, Curtea a subliniat că definiția lucrătorului salariat „este înlocuită prin definiția de la punctul I rubrica C din anexa I la regulament în cazul în care instituția competentă pentru acordarea prestațiilor familiale este, conform capitolului 7 din titlul III al regulamentului, germană" [21]. Aceasta a arătat în continuare că „a permite unui funcționar pensionat, precum reclamantul din acțiunea principală, să invoce articolul 73 pentru a beneficia de alocații familiale germane pentru motivul că, în general, situația funcționarilor trebuie asimilată celei a lucrătorilor salariați implică neluarea în considerare a dispozițiilor din anexa I" [22].

26. Afirmația doamnei Hartmann și a guvernului spaniol, potrivit căreia excluderea funcționarilor din domeniul de aplicare al capitolului III din Regulamentul nr. 1408/71 este limitată la funcționarii care îndeplinesc funcții acoperite prin articolul 39 alineatul (4) CE, astfel cum a fost interpretat de către Curte, și anume că aceștia sunt implicați în exercitarea autorității publice, este de nesusținut. Obiectivul esențial al acestei dispoziții este de a permite statelor membre să mențină condiții privind cetățenia pentru îndeplinirea anumitor funcții publice. Aceasta nu este destinată să delimiteze noțiunea de lucrător salariat ca atare. Mai mult, contrar observațiilor guvernului spaniol, aceasta reprezintă numai o excepție de la dispozițiile articolului 39 alineatele (1)-(3) CE, iar nu de la celelalte dispoziții din titlul

19 — Citată la nota de subsol 10.

20 — Hotărârea Curții din 5 martie 1998, Kulzer (C-194/96, Rec., p. I-895).

21 — Punctul 35 din hotărâre.

22 — Punctul 37 din hotărâre. A se vedea de asemenea Hotărârea din 12 iunie 1997, Merino García (C-266/95, Rec., p. I-3279, punctele 25 și 26).

III privind libera circulație a lucrătorilor, mai exact de la articolul 42 CE privind coordonarea regimurilor de securitate socială.

27. Prin urmare, Bundessozialgericht și-a concentrat întrebările, în mod întemeiat, pe interpretarea care trebuie dată noțiunii de lucrător migrant în vederea aplicării Regulamentului nr. 1612/68.

C — Regulamentul nr. 1612/68: statutul de lucrător

28. În definirea domeniului de aplicare al dispozițiilor privind libera circulație a lucrătorilor, Curtea a susținut într-o jurisprudență constantă că „orice resortisant comunitar care, indiferent de locul de reședință și de naționalitate, și-a exercitat dreptul de liberă circulație a lucrătorilor și a exercitat o activitate profesională într-un alt stat membru decât cel de reședință intră în domeniul de aplicare al articolului [39 CE]" [23]. De asemenea, Curtea a descris obiectivul articolului 39 CE, pe care Regulamentul nr. 1612/68 urmărește să îl pună în aplicare, drept „permițând unui lucrător să circule în mod liber și să locuiască pe teritoriul celorlalte state membre pentru a exercita o activitate profesională" [24].

29. Prin prisma acestei descrieri a domeniului de aplicare al articolului 39 CE, și, prin urmare, al Regulamentului nr. 1612/68, s-ar părea că se pot distinge două situații acoperite prin dispozițiile privind libera circulație a lucrătorilor. Prima situație este cea a ceea ce putem numi modelul clasic al resortisantului comunitar care pleacă să locuiască într-un alt stat membru pentru a exercita o activitate profesională. A doua situație este cea a lucrătorului frontalier, în cazul în care un resortisant comunitar continuă să locuiască în statul membru de reședință, dar lucrează în mod regulat într-un alt stat membru. În ambele cazuri, factorul esențial este că persoana s-a deplasat într-un alt stat membru pentru a exercita o activitate profesională.

30. În mod evident, domnul Hartmann nu se încadrează în niciuna dintre aceste categorii, întrucât faptul că și-a stabilit reședința în Austria nu avea nicio legătură cu obiectivul stabilirii unor relații profesionale.

31. Cu toate acestea, ca o consecință a unei recente dezvoltări a jurisprudenței, se poate pune la îndoială dacă această diferențiere foarte strictă mai este valabilă. În Hotărârea sa recentă Ritter-Coulais [25], Curtea a considerat că articolul 39 CE putea fi invocat de un cuplu german [26] care lucrează în Germania, dar care locuiește în Franța pentru a se

23 — Hotărârea din 12 decembrie 2002, De Groot (C-385/00, Rec., p. I-11819, punctul 76), Hotărârea din 13 noiembrie 2003, Schilling și Fleck-Schilling (C-209/01, Rec., p. I-13389, punctul 23), și Hotărârea din 21 februarie 2006, Ritter-Coulais (C-152/03, Rec., p. I-1711, punctul 31).

24 — Hotărârea Uecker și Jacquet, citată la nota de subsol 7.

25 — Citată la nota de subsol 23.

26 — De fapt, mai exact, domnul Ritter-Coulais avea numai cetățenia germană, în timp ce doamna Ritter-Coulais avea dublă cetățenie, franceză și germană.

asigura că pierderile de venit rezultate din închirierea locuinței lor în Franța sunt luate în considerare în stabilirea impozitului pe venit datorat în Germania. După ce a invocat jurisprudența la care s-a făcut referire la punctul precedent, Curtea a concluzionat că „situația soților Ritter-Coulais, care lucrau într-un alt stat membru decât cel în care își aveau reședința reală, intră în domeniul de aplicare al articolului [39] CE" [27].

32. Această concluzie a Curții ar însemna că faptul de a se fi stabilit că o persoană are reședința într-un stat membru, dar lucrează într-un alt stat membru este suficient pentru a determina aplicabilitatea articolului 39 CE. Cu alte cuvinte, potrivit acestei abordări, nu au importanță motivele pentru care resortisantul comunitar își transferă reședința într-un alt stat membru. Dacă într-adevăr aceasta este situația, nu este nicio problemă ca faptele din prezenta cauză să fie analizate sub imperiul acestei reguli pentru a concluziona că domnul Hartmann a dobândit într-adevăr statutul de lucrător comunitar prin transferul reședinței sale în Austria. Cu toate acestea, se poate ridica problema dacă acest rezultat este conform sistemului comunitar al liberei circulații a persoanelor între statele membre, astfel cum este stabilit prin Tratatul CE.

33. Acest sistem se bazează pe diferența dintre patru categorii de liberă circulație, în funcție de motivele pentru care un resortisant comunitar dorește să se deplaseze într-un alt stat membru. Inițial, potrivit tratatului, un drept la libera circulație s-a acordat numai în scopuri economice și s-au stabilit regimuri juridice distincte pentru resortisanții statelor membre care doreau să se deplaseze în alte state membre pentru a ocupa un loc de muncă, pentru a se stabili sau pentru a presta servicii pe teritoriul acestora. Ulterior, odată cu introducerea dispozițiilor privind cetățenia europeană prin Tratatul de la Maastricht, li s-a acordat și resortisanților statelor membre dreptul de circulație și de ședere în alte state membre pentru motive economice.

34. Drepturile care au legătură cu fiecare categorie de liberă circulație diferă, chiar dacă de-a lungul timpului s-a atins un anumit grad de convergență în interpretarea dispozițiilor tratatului privind lucrătorii salariați, stabilirea și serviciile și există o mai mare omogenitate în modul de aplicare a acestor dispoziții. În schimb, dispozițiile tratatului privind cetățenia rămân o categorie distinctă, iar drepturile care pot rezulta din acest statut, deși evoluează, sunt limitate comparativ cu cele care rezultă din libertățile economice. Pentru a stabili ce dispoziție a tratatului și, prin urmare, ce regim juridic este aplicabil într-o anumită situație, este încă esențial să se stabilească, în mod obiectiv, motivul pentru care persoana interesată își exercită dreptul de a se deplasa într-un alt stat membru. Acesta reprezintă factorul de legătură cu una sau cu alta dintre dispozițiile tratatului privind libera circulație.

27 — Punctul 32 din hotărâre.

35. Consecvent cu această abordare, în Hotărârea Werner [28], Curtea a considerat că un medic stomatolog german, care și-a dobândit toate calificările profesionale în Germania, și-a practicat profesia numai în Germania și a fost supus legislației fiscale germane, dar avea reședința în Țările de Jos, nu poate invoca articolul 43 CE pentru a se opune impunerii unei sarcini fiscale mai mari decât cea pe care ar fi suportat-o dacă ar fi avut reședința în Germania. Singurul factor care a scos cazul domnului Werner dintr-un context pur național este faptul că locuia într-un alt stat membru decât cel în care își practica profesia [29]. Simplul fapt că acesta a plecat să locuiască în Țările de Jos nu era suficient pentru a concluziona că activitatea sa profesională în Germania echivala cu o stabilire transfrontalieră care să îi permită să invoce articolul 43 CE.

36. Trebuie să se remarce că Hotărârea Werner este anterioară intrării în vigoare a dispozițiilor privind cetățenia. Dacă faptele din această cauză ar fi fost ulterioare, rezultatul ar fi fost diferit, având în vedere clarificările aduse între timp în privința domeniului de aplicare al acestor dispoziții.

37. Această observație ar putea furniza o explicație privind abordarea adoptată de Curte în Hotărârea Ritter-Coulais. Chiar dacă obiectul acestei cauze intra *ratione materiae* în domeniul de aplicare al dispozițiilor privind libera circulație a capitalurilor (deductibilitate fiscală a pierderilor rezultate din închirierea proprietății imobiliare) și, în opinia noastră, *ratione personae* în domeniul de aplicare al dispozițiilor privind cetățenia, niciuna dintre acestea nu era aplicabilă *ratione temporis*, deoarece cauza se raporta la anul fiscal 1987. Prin urmare, la sugestia Comisiei, Curtea a examinat cauza în temeiul articolului 48 CEE (devenit, după modificare, articolul 39 CE) și a ajuns la concluzia citată la punctul 31 de mai sus.

38. Deși contextul de fapt aflat la baza Hotărârii Ritter-Coulais era în mare parte similar celui din Hotărârea Werner, ni se pare că instanța comunitară ar fi trebuit să abordeze această cauză în același mod. Conștientizăm faptul că aceasta ar fi produs un rezultat care poate fi considerat nesatisfăcător prin prisma reglementării în vigoare la acest moment. Acesta este rezultatul care ar fi fost conform reglementării în vigoare în 1987. Consecința abordării din Hotărârea Ritter-Coulais este aceea că diferența dintre libera circulație a lucrătorilor și libera circulație întemeiată pe cetățenia europeană s-a estompat. Potrivit acestei abordări, în cazul în care un cetățean european se deplasează într-un alt stat membru pentru motive care nu sunt economice, acest fapt poate avea drept efect să îi permită să invoce drepturi care, în sistemul actual, sunt rezervate celor care și-au exercitat dreptul de liberă circulație pentru motive profesionale, pentru a se stabili sau pentru a presta servicii.

28 — Hotărârea din 26 ianuarie 1993, Werner (C-112/91, Rec., p. I-429).

29 — Punctul 16 din hotărâre.

39. În acest context, este necesar să se facă referire la o altă hotărâre, Hotărârea Elsen [30], căreia guvernul german și guvernul Regatului Unit i-au acordat o anumită atenție, deoarece faptele prezintă o anumită asemănare cu prezenta cauză. În această hotărâre, Curtea a statuat că o femeie resortisant german, care a lucrat în Germania și care și-a transferat reședința în Franța continuând să lucreze în Germania, poate, în calitate de fost lucrător frontalier, să invoce articolele 18 CE, 39 CE și 42 CE pentru ca perioada de timp necesară îngrijirii copilului în Franța să fie luată în considerare în scopul calculării pensiei pentru limită de vârstă în Germania.

40. Cu toate acestea, nu considerăm că se poate deduce din această hotărâre că o persoană care are o activitate salariată într-un stat membru, care se mută numai pentru a locui într-un alt stat membru, trebuie să fie considerată în mod automat ca fiind lucrător în sensul articolului 39 CE și al Regulamentului nr. 1612/68. Deși, în dispozitivul hotărârii, Curtea s-a referit la articolele 39 CE și 42 CE, este evident că aspectul statutului exact al doamnei Elsen a fost examinat și a fost stabilit prin prisma articolului 13 alineatul (2) literele (a) și (b) din Regulamentul nr. 1408/71. Deoarece doamna Elsen „a lucrat exclusiv în Germania și a fost supusă, în calitate de lucrător frontalier, legislației germane la momentul nașterii copilului, [această] împrejurare [a permis] stabilirea unei legături strânse între perioadele de educație respective și perioadele de asigurare realizate în Germania în temeiul exercitării unei activități profesionale în acest stat" [31]. Prin urmare, aceasta era supusă legislației germane în vederea calculării pensiei pentru limită de vârstă chiar și după încetarea ocupării oricărui loc de muncă salariat în acel stat membru. Faptul că doamna Elsen putea fi considerată ca lucrător frontalier pentru a stabili că era supusă legislației germane privind asigurarea socială nu înseamnă că aceasta avea statutul de lucrător într-un sens mai general în scopul aplicării dispozițiilor privind libera circulație a lucrătorilor. În repetate rânduri, Curtea a subliniat că „definiția lucrătorului utilizată în contextul articolului [39] din Tratatul CE și al Regulamentului nr. 1612/68 nu coincide în mod necesar cu definiția utilizată în contextul articolului [42] din Tratatul CE și al Regulamentului nr. 1408/71 [32]".

41. Mai general, este util să se amintească faptul că, din perspectivă economică, normele de bază privind piața comună au fost concepute pentru liberalizarea circulației, nu numai a produselor rezultate din procesul economic (bunuri și servicii), ci și a aportului în acest proces, și anume factorii de producție (muncă și capital). În această privință, este posibil să se disocieze cetățeanul migrant ca persoană de ceea ce reprezintă acesta din punct de vedere economic. În ipoteza în care un lucrător se deplasează într-un alt stat membru pentru a lucra și pentru a locui în acest stat, sau pentru a lucra

30 — Hotărârea din 23 noiembrie 2000, Elsen (C-135/99, Rec., p. I-10409).

31 — Punctul 26 din hotărâre.

32 — Hotărârea din 12 mai 1998, Martínez Sala (C-85/96, Rec., p. I-2691, punctul 31).

continuând să locuiască în statul membru de origine, factorul muncă este transferat statului membru al locului de muncă. Contrar, dacă, precum în prezenta cauză, o persoană se deplasează într-un alt stat membru numai pentru a locui pe teritoriul acestuia, păstrându-și raportul de muncă în statul membru de origine, aceasta înseamnă că factorul de producție muncă rămâne *in situ*. Raportul de muncă, și, prin urmare, factorul muncă nu s-au deplasat într-un alt stat membru. În acest caz nu există temei pentru aplicarea articolului 39 CE ca factor de legătură care duce la aplicarea acestei dispoziții.

42. Având în vedere sistemul comunitar care guvernează libera circulație a persoanelor, o situație precum cea din acțiunea principală intră în mod evident în domeniul de aplicare al articolului 18 CE privind cetățenia. Vom reveni în continuare la acest aspect.

43. Acest fapt ne conduce la concluzia că o persoană poate fi considerată ca lucrător migrant în vederea aplicării Regulamentului nr. 1612/68 numai dacă s-a deplasat într-un alt stat membru cu intenția de a căuta sau de a ocupa un loc de muncă în acel stat membru. În cazul în care această persoană s-a deplasat într-un alt stat membru pentru motive care nu au legătură cu căutarea sau cu ocuparea unui loc de muncă în acel stat, nu i se aplică dispozițiile privind libera circulație a lucrătorilor. O persoană care și-a exercitat dreptul de liberă circulație într-un alt stat membru pentru motive care nu sunt economice intră exclusiv în domeniul de aplicare al dispozițiilor tratatului cu privire la cetățenie.

44. Deși această concluzie răspunde la prima întrebare adresată de Bundessozialgericht și deși, având în vedere natura condițională a celei de a doua întrebări, nu este necesar să se răspundă la aceasta, vom continua analiza luând în considerare ipoteza în care Curtea ar considera că domnul Hartmann a dobândit statutul de lucrător. Este vorba despre problema dacă un lucrător migrant aflat în situația sa poate pretinde egalitate de tratament în ceea ce privește acordarea avantajelor sociale în temeiul articolului 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68.

D — *Regulamentul nr. 1612/68: lucrătorii frontalieri și avantajele sociale*

45. Faptul că domnul Hartmann trebuie considerat ca fiind lucrător migrant sau frontalier ori faptul că are un statut similar cu cel al unui lucrător frontalier nu înseamnă în mod automat că acesta are dreptul la egalitate de tratament în ceea ce privește toate avantajele sociale acordate în statul membru al locului de muncă. În opinia noastră, un astfel de drept depinde de obiectivul pentru care articolul 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68 prevede că lucrătorii migranți vor beneficia de aceleași avantaje fiscale și sociale ca și lucrătorii naționali.

46. În această privință, Curtea a afirmat într-o jurisprudență constantă că „referirea

la «avantaje sociale» în articolul 7 alineatul (2) nu poate fi interpretată restrictiv" [33] și „că prin noțiunea «avantaje sociale» trebuie să se înțeleagă toate avantajele care, cu sau fără legătură cu un contract de muncă, sunt acordate în general lucrătorilor naționali în temeiul calității lor obiective de lucrători sau în temeiul simplului fapt că locuiesc pe teritoriul național, și a căror extindere la lucrătorii resortisanți ai altor state membre pare, prin urmare, aptă să faciliteze mobilitatea acestora în cadrul Comunității" [34].

47. Cu toate că noțiunea de avantaj social nu ar trebui să fie interpretată restrictiv, definiția Curții cuprinde o serie de elemente care indică faptul că această noțiune nu este nici nelimitată. Astfel, Curtea arată că avantajul respectiv trebuie acordat în temeiul *calității obiective de lucrător* sau că este acordat pentru simplul fapt că *lucrătorul are reședința pe teritoriul național.* În plus, se prezumă că a oferi lucrătorilor migranți accesul la un astfel de avantaj *ar facilita mobilitatea acestora* în cadrul Comunității.

48. În contextul mai diferit al caracterizării ajutorului de întreținere acordat studenților drept avantaj social în sensul Regulamentului nr. 1612/68, Curtea a formulat de asemenea observația generală potrivit căreia „egalitatea de tratament de care beneficiază lucrătorii unui stat membru care ocupă un loc de muncă într-un alt stat membru, în raport cu lucrătorii naționali, în ceea ce privește avantajele acordate membrilor familiilor lor, *contribuie la integrarea acestor lucrători în viața socială a țării gazdă*, în conformitate cu obiectivele liberei circulații a lucrătorilor" [35].

49. Toate aceste considerații ale Curții se concentrează asupra situației lucrătorilor care s-au deplasat din țara lor de origine într-un alt stat membru pentru a locui și pentru a lucra. Egalitatea de tratament pentru această categorie de lucrători în ceea ce privește acordarea de avantaje sociale, astfel cum se prevede la articolul 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68, servește la ameliorarea posibilităților acestora de integrare socială în noul stat de reședință și la creșterea șanselor lor de a participa în cadrul comunității naționale. Lucrătorii frontalieri se află în mod evident într-o poziție diferită, deoarece își păstrează reședința în statul membru de origine în care, se poate prezuma, sunt integrați pe deplin. Deși această categorie de lucrători beneficiază deopotrivă de protecția conferită prin articolul 39 CE și de alte diferite dispoziții privind libera circulație a lucrătorilor, s-ar

33 — Hotărârea din 30 septembrie 1975, Cristini (32/75, Rec., p. 1085, punctul 12), și Hotărârea din 27 noiembrie 1997, Meints (C-57/96, Rec., p. I-6689, punctul 39).

34 — Hotărârea din 27 mai 1993, Schmid (C-310/91, Rec., p. I-3011, punctul 18), și Hotărârea Meints, citată la nota de subsol precedentă, punctul 39.

35 — Hotărârea din 15 martie 1989, Echternach și Moritz (389/87 și 390/87, Rec., p. 723, punctul 20) (sublinierea noastră).

părea că, din punct de vedere funcțional, această protecție trebuie îndreptată numai către inegalitatea de tratament în ceea ce privește condițiile de muncă. Nu ar trebui ca lucrătorii frontalieri să poată fi tratați diferit în ceea ce privește, de exemplu, remunerația sau avantajele specifice legate de munca lor, pentru simplul motiv că nu sunt rezidenți în statul membru al locului de muncă. În ceea ce privește avantajele legate de drepturile lor în calitate de membri ai societății, acestea sunt de competența statului membru de reședință.

Acesta ar părea să fie obiectivul exact al articolului 42 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68, potrivit căruia regulamentul nu aduce atingere măsurilor adoptate în conformitate cu articolul 42 CE, și anume Regulamentului nr. 1408/71. În consecință, această dispoziție stabilește o ierarhie relativă între cele două regulamente, în sensul că Regulamentul nr. 1408/71, în calitate de regulament special, ar trebui să prevaleze față de articolul 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68 în cazul în care aplicarea celor două regulamente ar duce la rezultate contradictorii.

50. În legătură cu acest din urmă aspect, atât Bundessozialgericht, în decizia de trimitere, cât și guvernul german și guvernul Regatului Unit, în observațiile prezentate Curții, arată că nu trebuie să se excludă posibilitatea ca o persoană aflată în situația domnului Hartmann să poată beneficia de avantaje similare alocației de educație în țara sa de reședință. Întrucât Regulamentul nr. 1612/68, spre deosebire de Regulamentul nr. 1408/71, nu prevede un mecanism de prevenire a cumulului de avantaje sociale, ar trebui să se manifeste reticență în acceptarea, fără o examinare suplimentară, a posibilității de exportare a avantajelor sociale. Suntem de acord cu guvernul german că, în ipoteza în care s-a stabilit că un anumit avantaj nu a devenit exportabil potrivit Regulamentului nr. 1408/71, pentru motivul că un potențial beneficiar nu intră în domeniul de aplicare *ratione personae* al acestui regulament, astfel cum este cazul în prezenta cauză, acest efect nu ar trebui suprimat prin permiterea accesului la beneficiul respectiv prin regula egalității de tratament prevăzută la articolul 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68.

51. Această interpretare, potrivit căreia articolul 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68 este destinat în primul rând lucrătorilor migranți care își stabilesc reședința în statul membru al locului de muncă și poate fi invocat de lucrătorii frontalieri numai în privința avantajelor care au legătură directă cu raportul lor de muncă, este confirmată de redactarea acestei dispoziții. Astfel cum a subliniat guvernul german în ședință, versiunea germană a acestei dispoziții precizează prin intermediul cuvântului „dort" că avantajele sociale trebuie primite pe teritoriul statului membru al locului de muncă. Două dintre celelalte versiuni redactate în limbi oficiale la momentul adoptării Regulamentului nr. 1612/68 folosesc aceeași terminologie (franceză: „Il *y* bénéficie [...]; olandeză: „Hij geniet *er* [...]"); numai versiunea italiană nu cuprinde o astfel de referire.

52. Deși al patrulea considerent din preambulul Regulamentului nr. 1612/68 sugerează

că lucrătorii frontalieri intră pe deplin în domeniul de aplicare al protecției acestui regulament, s-ar părea că această considerație se referă în special („acest drept") la dreptul acestora de a circula în scopuri profesionale și la dreptul de a exercita activitatea pe care o aleg [36]. Dimpotrivă, al cincilea considerent [37] se referă la probleme care pot să nu aibă niciun impact asupra situației lucrătorilor frontalieri precum accesul la o locuință, dreptul lucrătorului de a-și reîntregi familia și condițiile de integrare a familiei sale în țara gazdă. Acesta sugerează de asemenea că lucrătorii frontalieri pot beneficia de drepturile descrise în Regulamentul nr. 1612/68 numai în măsura în care acestea au o legătură funcțională cu locul lor de muncă în statul membru gazdă.

53. Restrângerea domeniului de aplicare *ratione materiae* al articolului 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68 în ceea ce privește lucrătorii frontalieri este consecventă cu hotărârea pronunțată de Curte în cauza Meints [38]. Această cauză se referea la dreptul unui lucrător frontalier german, care lucrase într-o fermă în Țările de Jos continuând în același timp să locuiască în Germania, de a beneficia de o prestație specială pentru lucrătorii agricoli al căror contract de muncă încetase ca urmare a scoaterii temporare din circuitul agricol a terenurilor fostului lor angajator. Curtea a concluzionat că o astfel de prestație ar trebui considerată drept avantaj social în sensul articolului 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68, având în vedere că „dreptul la prestație este legat intrinsec de calitatea obiectivă de lucrători a beneficiarilor acesteia" [39].

54. Este adevărat că, în cauza Meints, Curtea a respins în mod explicit argumentul guvernelor celor două state membre potrivit căruia Regulamentul nr. 1612/68 nu prevede posibilitatea de a exporta avantaje sociale. Pentru această concluzie, Curtea s-a referit la al patrulea considerent din preambulul acestui regulament, citat mai sus, și la faptul că articolul 7 se referă, fără restricție, la lucrătorii care sunt resortisanți ai unui stat membru [40]. Deși redactată în termeni generali, ni se pare că reacția Curții cu privire la acest aspect a fost determinată de natura specifică a avantajului social în cauză în această speță, care în mod evident avea legătură cu locul de muncă și, prin urmare, putea fi considerat ca fiind exportabil. Trimiterea făcută la preambul nu presupune, în opinia noastră, că lucrătorii frontalieri se

36 — Al treilea și al patrulea considerent ale Regulamentului nr. 1612/68 sunt redactate după cum urmează: „întrucât libera circulație reprezintă un drept fundamental al lucrătorilor și familiilor acestora; întrucât mobilitatea forței de muncă în cadrul Comunității trebuie să constituie unul dintre mijloacele prin care li se garantează lucrătorilor posibilitatea de a-și îmbunătăți condițiile de viață și de muncă și de a avansa pe plan social, contribuind totodată la satisfacerea nevoilor economiei statelor membre; întrucât este necesară afirmarea dreptului tuturor lucrătorilor din statele membre de a desfășura, în cadrul Comunității, o activitate la alegerea lor; întrucât *acest drept* trebuie recunoscut, fără discriminare, lucrătorilor «permanenți», sezonieri și frontalieri, precum și celor angajați în activități de prestare de servicii" (sublinierea noastră).

37 — „[Î]ntrucât exercitarea nestingherită și demnă a dreptului la libera circulație necesită, conform unor standarde obiective, asigurarea unui tratament egal, în fapt și în drept, în ceea ce privește toate aspectele legate de desfășurarea în sine a unei activități salariate și de accesul la locuință, precum și înlăturarea obstacolelor în ceea ce privește mobilitatea lucrătorilor, în special în ceea ce privește dreptul lucrătorilor de a-și întregi familia și condițiile de integrare a familiei în țara gazdă".

38 — Citat la nota de subsol 33.

39 — Punctul 41 din hotărâre.

40 — Punctele 49 și 50 din hotărâre.

bucură de egalitate de tratament în privința tuturor avantajelor sociale disponibile în statul membru al locului de muncă, după cum am arătat la punctul 52 de mai sus. Suntem de acord în această privință cu avocatul general Lenz care, în concluziile pe care le-a prezentat în cauza Meints, a precizat:

„Considerăm că nu se justifică temerile [...] că, având în vedere aprecierea poziției lucrătorilor frontalieri, prestațiile de asistență socială ar deveni exportabile, rezultat pe care Regulamentul nr. 1408/71 a urmărit să îl împiedice în mod explicit și Regulamentul nr. 1612/68 în mod implicit.

[...] Contractul de muncă efectiv trebuie să fie punctul de legătură pentru acordarea unui avantaj social. Curtea a luat deja în considerare această condiție, cel puțin în esență, prin referirea, în definirea avantajelor sociale, la calitatea obiectivă de lucrător și la contractul de muncă. Nu se pune problema plății pe viitor a prestațiilor de asistență socială peste hotare ca rezultat al articolului 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68. Tocmai legătura cu statutul de lucrător și cu contractul de muncă este cea care exclude beneficiile de asistență socială clasice" [41].

55. În consecință, concluzia noastră cu privire la acest aspect este că, în contextul articolului 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68, lucrătorii frontalieri au dreptul la egalitate de tratament în statul membru al locului de muncă în privința acordării de avantaje sociale numai în măsura în care aceste avantaje sunt în mod direct sau exclusiv legate de locul de muncă.

E — *Alocația de educație și locul de muncă*

56. Problema care se pune în continuare este dacă alocația de educație acordată potrivit BErzGG poate fi considerată un avantaj social suficient de legat de locul de muncă, astfel încât să poată fi solicitată de lucrătorii frontalieri sau de persoane aflate în situația domnului Hartmann și, prin intermediul lor, de către soții acestora. În sine, aceasta este o întrebare de fapt de competența instanței naționale. Cu toate acestea, Curtea s-a exprimat deja cu privire la caracterul alocației de educație în contextul unei cauze privind lucrători rezidenți în statul membru al locului de muncă. În Hotărârea Martínez Sala, instanța comunitară a concluzionat că, întrucât alocația de educație prevăzută de BErzGG se acordă *inter alia* lucrătorilor cu fracțiune de normă, aceasta trebuie să fie considerată un avantaj social în sensul articolului 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68 [42].

41 — Punctele 57 și 58 din Concluziile prezentate în cauza Meints (citată la nota de subsol 33).

42 — Hotărârea Martínez Sala, citată la nota de subsol 32, punctul 26.

57. În Hotărârea Hoever și Zachow[43], în care această problemă a fost ridicată în legătură cu lucrători frontalieri, Curtea nu a trebuit să răspundă la întrebarea dacă alocația de educație este un avantaj social legat de locul de muncă deoarece respectiva cauză a fost soluționată în temeiul articolului 73 din Regulamentul nr. 1408/71. Cu toate acestea, în hotărârea menționată, Curtea a caracterizat alocația de educație drept „urmărind să permită unuia dintre părinți să se consacre el însuși sau ea însăși educației unui copil mic" și ca fiind „destinată mai exact să remunereze educația furnizată copilului, să compenseze celelalte costuri de supraveghere și de educație, dacă este cazul, să atenueze dezavantajele financiare pe care le presupune renunțarea la un venit obținut dintr-o activitate cu normă întreagă"[44]. Această descriere sugerează că, deși lucrătorii cu fracțiune de normă sunt eligibili pentru acest beneficiu, legătura cu locul de muncă este slabă.

58. În decizia de trimitere, Bundessozialgericht a arătat că BErzGG nu leagă dreptul la o prestație socială de existența unui raport de muncă și că de fapt, o activitate profesională remunerată prea extinsă chiar ar exclude dreptul la alocația de educație. Totuși, acesta observă că un raport de muncă stabilit în Germania, actual sau anterior, în calitate de salariat sau de funcționar prezintă importanță în cazul exportării prestațiilor. În justificarea îndoielilor pe care le are cu privire la legalitatea în dreptul comunitar a restricțiilor privind caracterul exportabil al alocației de educație pentru lucrătorii frontalieri, această instanță consideră că cerința privind exercitarea în Germania a unei activități profesionale considerate ca neavând caracter minor este, în sine, relativ ilogică în privința alocației de educație, în special pentru că, prin această prestație, se urmărește nu mai puțin decât facilitarea renunțării la un loc de muncă remunerat. Bundessozialgericht observă de asemenea o discrepanță evidentă între coexistența excluderii lucrătorilor salariați cu normă întreagă și condiția (aplicabilă lucrătorilor frontalieri) privind exercitarea unei activități profesionale considerate ca neavând caracter minor pentru a putea beneficia de alocația de educație.

59. Din caracterizarea alocației de educație efectuată atât de Curte, în Hotărârea Hoever și Zachow, cât și de Bundessozialgericht, în decizia de trimitere, rezultă că obiectivul esențial al acestei prestații este de a recompensa o persoană care ori nu a avut niciodată un loc de muncă remunerat ori a renunțat, total sau parțial, la un raport de muncă pentru a se consacra educației unui copil pentru inactivitatea economică pe care acest lucru o presupune. Această alocație este, așadar, în mod intrinsec, opusul unei prestații legate de locul de muncă. Este adevărat că legiuitorul german a extins dreptul la alocația de educație la două categorii de persoane care au într-adevăr o legătură cu piața muncii din Germania (în mod indirect: soții funcționarilor publici începând cu anul 2001; în mod direct: lucrătorii frontalieri implicați în exercitarea unei activități profesionale considerate ca neavând caracter minor). Chiar dacă introducerea acestui criteriu ar părea să contrazică concluzia că alocația de educație nu are legătură cu locul de muncă, acest criteriu servește numai drept factor

43 — Citată la nota de subsol 6.

44 — Punctul 25 din hotărâre.

necesar de legătură cu ordinea juridică germană prin substituirea condiției privind reședința care, în mod evident, nu poate fi aplicată în aceste cazuri. Condițiile esențiale pentru a avea dreptul la prestație, prevăzute la articolul 1 alineatele 1, 2 și 3 din BErzGG, rămân independente de locul de muncă, astfel încât alocația în sine are același obiectiv în toate cazurile.

60. În temeiul acestor considerații nu suntem de părere că alocația de educație are suficientă legătură cu locul de muncă sau cu calitatea obiectivă de lucrător astfel încât să fie considerată un avantaj social cu privire la care lucrătorii frontalieri pot pretinde egalitate de tratament în temeiul articolului 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68.

61. În cazul în care Curtea sau instanța națională ar ajunge la o altă concluzie cu privire la caracterul alocației de educație, rezultă că este necesar să se analizeze în continuare compatibilitatea condiției privind reședința cu articolul 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68.

F — *Discriminarea indirectă: justificată?*

62. Nu se contestă, nici chiar de către guvernul german, că cerința privind reședința, prevăzută la articolul 1 alineatul 1 punctul 1 din BErzGG, reprezintă o discriminare indirectă împotriva lucrătorilor frontalieri deoarece resortisanții germani pot să îndeplinească această condiție mai ușor decât lucrătorii străini. Prin urmare, trebuie să se examineze dacă această condiție se poate justifica și dacă este proporțională cu obiectivul urmărit.

63. Mai întâi, ar trebui să se amintească faptul că, într-o serie de cauze, Curtea a statuat deja că o condiție privind reședința impusă pentru avantaje sociale similare nu se poate justifica prin prisma obiectivelor pentru care a fost impusă această condiție. Astfel, Marele Ducat al Luxemburgului nu a reușit să convingă Curtea că cerința reședinței de un an, precum și obligația de a se supune unor examinări medicale periodice, care au fost impuse drept condiții pentru a putea beneficia de alocațiile de naștere și de maternitate, se justificau pentru motive de sănătate publică [45].

64. La fel, în Hotărârea Meints, Curtea a statuat că o condiție privind reședința nu era nici necesară, nici adecvată pentru a atinge obiectivul de excludere de la beneficiul unui ajutor de șomaj special agricol a persoanelor rămase fără ocupație din motive imputabile lor însele. Aceasta a considerat că reședința solicitantului nu avea legătură cu

45 — Hotărârea din 10 martie 1993, Comisia/Luxemburg (C-111/91, Rec., p. I-817, punctele 12, 15 și 34).

împrejurarea dacă acesta a rămas fără ocupație din motive imputabile lui însuși [46].

65. În prezenta cauză, Bundessozialgericht a adresat o întrebare numai în legătură cu compatibilitatea cu articolul 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68 a condiției potrivit căreia un solicitant al alocației de educație trebuie să aibă domiciliul sau reședința obișnuită în Germania. Îndoielile pe care le-a exprimat cu privire la justificarea condițiilor prevăzute prin BErzGG priveau în principal condițiile impuse lucrătorilor frontalieri cu privire la caracterul semnificativ al activității profesionale. Întrucât aceste condiții nu constituie în mod expres obiectul prezentei trimiteri preliminare, ci au fost invocate în contextul Hotărârii Geven [47], le vom discuta în concluziile pe care le vom prezenta în respectiva cauză, care vor fi expuse în același timp cu prezentele concluzii.

66. Pentru a stabili obiectivul pentru care este acordată alocația de educație în Germania, subliniem din nou că este util să facem trimitere la observațiile prezentate de Bundessozialgericht în decizia de trimitere cu privire la acest aspect. Pe baza expunerii de motive pentru proiectul BErzGG și pe baza jurisprudenței naționale, Bundessozialgericht a rezumat aceste obiective după cum urmează:

„Beneficiul alocației de educație este destinat să permită sau să faciliteze unuia dintre părinți să se consacre îngrijirii și educației unui copil în prima etapă a vieții sale, care este decisivă pentru întreaga dezvoltare ulterioară [...]. Plata servește la recunoașterea muncii efectuate de familiile tinere în educația copiilor [...] și în stimularea natalității, facilitând luarea unei decizii în favoarea nașterii unui copil, și nu a întreruperii sarcinii [...]. Obiectivul principal este de a permite părinților să își îngrijească ei înșiși copiii, renunțând la activitatea lor profesională sau reducând această activitate [...]. Motivația legiuitorului a fost de asemenea faptul că îngrijirea unui copil în Germania reprezintă o contribuție la viitorul politic, economic și social al societății acestei țări [...]. Prin urmare, legiuitorul a acționat astfel încât a restrâns dreptul la alocația de educație al resortisanților străini care locuiesc în Germania [...] la persoanele de la care se poate aștepta că vor rămâne permanent în Germania [...]; de asemenea, legiuitorul nu a considerat că este obligat să acorde beneficiul prestației dacă, în cazul reședinței în străinătate, nu există o legătură comparabilă sub forma unei contribuții la piața forței de muncă sau la comunitatea națională".

67. Din această descriere rezultă că alocația de educație trebuie considerată drept un instrument de politică familială națională

46 — Hotărârea Meints, citată la nota de subsol 33, punctul 48.

47 — A se vedea punctul 2 din prezentele concluzii.

care deservește obiective sociale, economice și demografice pe termen lung. Curtea a recunoscut la rândul ei că aceasta este natura esențială a alocației de educație atunci când o caracterizează ca fiind „o prestație necontributivă care face parte dintr-un set de măsuri din domeniul politicii familiale" [48].

68. Cu toate acestea, se ridică problema dacă un stat membru poate impune o condiție privind reședința în ceea ce privește accesul la prestații în vederea atingerii unor astfel de obiective politice legitime. Potrivit unei jurisprudențe constante, o astfel de condiție se poate justifica numai dacă se bazează pe criterii obiective independente de cetățenia persoanelor vizate și dacă este proporțională cu obiectivul legitim al dispozițiilor naționale respective" [49].

69. Nu poate exista nicio îndoială că statele membre sunt pe deplin îndreptățite să urmărească politici destinate promovării natalității în vederea garantării unui anumit grad de stabilitate în compoziția demografică a populației lor. Prin însăși natura lor, astfel de politici trebuie să asigure că măsurile adoptate vizează persoanele rezidente pe teritoriul lor național. Potrivit aceluiași raționament, ar fi absurd să se considere că statele membre ar trebui în orice caz să contribuie la dezvoltarea demografică a altor state membre prin extinderea instrumentelor lor de politică familială în favoarea persoanelor care nu locuiesc pe teritoriul lor. În consecință, s-ar părea că o condiție privind reședința ar fi adecvată pentru a garanta că alocația de educație este acordată persoanelor care aparțin populației naționale a statului membru, care, bineînțeles, include nu numai resortisanți germani, ci și toate persoanele care au reședința legală în Germania indiferent de cetățenia acestora.

70. În această privință, observăm o paralelă evidentă între condițiile privind reședința care au fost examinate în Hotărârile Collins [50], Bidar [51] și De Cuyper [52].

71. În Hotărârea Collins, Curtea a recunoscut că este „legitim ca un stat membru să acorde o astfel de alocație numai după ce s-a stabilit că există o legătură reală între persoana aflată în căutarea unui loc de muncă și piața muncii din acel stat". Pentru a respecta principiul proporționalității, perioada de reședință impusă nu trebuie „să depășească perioada necesară pentru ca

48 — Hotărârea Martínez Sala, citată la nota de subsol 32, punctul 8.

49 — A se vedea, de exemplu, Hotărârea din 23 martie 2004, Collins (C-138/02, Rec., p. I-2703, punctul 66).

50 — Citată la nota de subsol precedentă.

51 — Citată la nota de subsol 13.

52 — Hotărârea din 18 iulie 2006, De Cuyper (C-406/04, Rec., p. I-6947).

autoritățile naționale să se poată asigura că persoana interesată caută într-adevăr un loc pe piața muncii din statul membru gazdă" [53].

72. În Hotărârea Bidar, Curtea a considerat că este legitim ca statele membre să impună unui student să demonstreze un anumit grad de integrare în comunitatea națională a acelui stat pentru a putea beneficia de ajutorul de întreținere pentru studenți în acel stat membru și că o condiție de ședere anterioară de trei ani a fost considerată o garanție suficientă în această privință. Totuși, având în vedere că unui student i se impunea de asemenea să demonstreze că avea reședința în Regatul Unit și având în vedere că reglementarea națională în cauză excludea orice posibilitate a unui resortisant dintr-un alt stat membru să obțină, în calitate de student, statutul de rezident permanent, această reglementare făcea imposibil ca un astfel de resortisant, indiferent de gradul său de integrare, să aibă acces la acest ajutor [54].

73. Mai recent, în Hotărârea De Cuyper, Curtea a statuat că un stat membru este îndreptățit să impună o condiție de reședință efectivă unei persoane fără loc de muncă, de peste 50 de ani, care este scutită de a dovedi că este disponibilă pentru muncă, drept condiție pentru menținerea dreptului acesteia la ajutorul de șomaj. Această condiție era necesară în vederea monitorizării situației profesionale și familiale a șomerilor și în vederea luării în considerare a modificărilor în situația personală a acestora care pot avea efecte asupra prestației acordate. Întrucât măsuri mai puțin restrictive ar fi deopotrivă mai puțin constrângătoare, condiția privind reședința a fost considerată de asemenea proporțională cu acest obiectiv [55].

74. În toate aceste cazuri a existat o relație clară între natura prestației și tipul de legătură cu statul membru care s-a impus pentru a putea beneficia de respectiva prestație.

75. În prezenta cauză, condiția privind reședința urmărește să asigure că alocația de educație este primită de persoane care, foarte probabil, vor face parte din populația germană pe o perioadă îndelungată și este, așadar, un instrument adecvat pentru a atinge obiectivele de politică familială pentru care se acordă această prestație. Prestația se acordă indiferent de cetățenie și, întrucât se pare că nu s-au stabilit alte condiții privind durata reședinței, condiția privind reședința poate fi considerată ca fiind proporțională cu acest obiectiv. Am adăuga că aspectul justificării condiției privind reședința ca atare trebuie, bineînțeles, să se deosebească de cel legat de metodele de dovedire a reședinței, care au făcut obiectul cauzei Martínez Sala.

53 — Hotărârea Collins, citată la nota de subsol 49, punctele 69 și 72.

54 — Hotărârea Bidar, citată la nota de subsol 13, punctele 57-61.

55 — Hotărârea De Cuyper, citată la nota de subsol 52, punctele 41-48.

76. Concluzia noastră cu privire la acest aspect este, prin urmare, că cerința privind reședința prevăzută la articolul 1 alineatul 1 din BErzGG este întemeiată.

G — Articolul 18 CE: restrângerea drepturilor privind cetățenia?

77. Posibila aplicare a articolului 18 CE în acest caz a fost invocată de Comisie ca răspuns la o afirmație a Bundessozialgericht în decizia de trimitere în sensul că o interpretare mai puțin restrânsă a noțiunii de liberă circulație în temeiul Regulamentului nr. 1612/68 ar putea fi posibilă în acest moment, având în vedere că articolul 18 CE garantează un drept general de ședere, independent de orice activitate economică. Chiar dacă instanța națională nu sugera că doamna Hartmann poate fi în măsură să invoce articolul 18 CE pentru a contesta condiția privind reședința din BErzGG, această problemă ar trebui totuși examinată.

78. Deoarece doamna Hartmann nu a exercitat ea însăși vreun drept de liberă circulație în cadrul Comunității, singura problemă care se pune este dacă refuzul de a acorda doamnei Hartmann alocația de educație pentru motivul că aceasta nu locuiește în Germania a restrâns exercitarea de către domnul Hartmann a drepturilor sale de a se muta în Austria și de a locui pe teritoriul acestei țări, astfel cum se garantează prin articolul 18 CE.

79. În primul rând, ar trebui să se arate că domnul Hartmann s-a mutat în Austria în 1990, cu alte cuvinte cu trei ani și jumătate înainte de intrarea în vigoare a dispozițiilor privind cetățenia, la 1 noiembrie 1993. Aceasta înseamnă că întrebarea trebuie înțeleasă ca semnificând că orice restricție care rezultă din aplicarea condiției privind reședința din BErzGG trebuie să se refere la reședința sa continuă în Austria după 1 noiembrie 1993.

80. Mai mult, din decizia de trimitere reiese că cererile, respinse, privind alocația de educație pentru cei trei copii ai familiei Hartmann priveau, pentru primul copil, o perioadă în totalitate anterioară anului 1993, pentru al doilea copil, o perioadă parțial anterioară și parțial ulterioară lunii noiembrie a anului 1993, iar pentru al treilea copil, o perioadă integral ulterioară acestei date. În consecință, posibilitatea eventuală de a invoca articolul 18 CE în această cauză ar putea duce numai la acordarea unei alocații parțiale pentru al doilea copil și a unei alocații integrale pentru al treilea copil.

81. Curtea a examinat deja o serie de cauze având ca obiect restricții impuse de statele

membre în privința propriilor resortisanți ulterior exercitării de către aceștia a drepturilor conferite la articolul 18 CE de a circula într-un alt stat membru, în special în cauzele D'Hoop și Pusa [56]. În hotărârile pronunțate în aceste cauze, Curtea a expus ca principiu general de interpretare a acestei dispoziții a tratatului că „ar fi incompatibil cu dreptul de liberă circulație [ca unui cetățean al Uniunii] să i se aplice, în statul membru al cărui resortisant este, un tratament mai puțin favorabil decât cel de care ar beneficia dacă nu ar fi utilizat posibilitățile conferite de tratat în legătură cu circulația" [57]. Aceasta a adăugat că „[o] reglementare națională care dezavantajează anumiți resortisanți anaționali prin simplul fapt că aceștia și-au exercitat dreptul de liberă circulație și de ședere într-un alt stat membru ar da naștere unei inegalități de tratament, contrară principiilor care stau la baza statutului de cetățean al Uniunii, mai exact, garantarea aceluiași tratament legal în exercitarea dreptului la libera circulație. O asemenea reglementare s-ar justifica numai dacă s-ar întemeia pe considerații obiective independente de cetățenia persoanelor implicate și proporționale cu obiectivul legitim al dispozițiilor naționale" [58].

82. În cele două cauze citate la punctul precedent, părțile implicate au suferit dezavantaje tangibile ca urmare a exercitării drepturilor lor de a circula într-un alt stat membru. Domnișoara D'Hoop, resortisant belgian care a obținut bacalaureatul în Franța, nu a îndeplinit condițiile, potrivit dreptului belgian, pentru a primi o alocație de șomaj deoarece nu a efectuat ciclul secundar de învățământ în acel stat membru. Domnul Pusa, resortisant finlandez care s-a stabilit în Spania și a cărui pensie a fost poprită, a fost dezavantajat de faptul că dreptul finlandez, în calcularea părții din pensia sa care poate fi poprită, nu a luat în considerare impozitul pe venit plătibil de el în Spania, în timp ce impozitul pe venit plătibil de el în Finlanda ar fi fost dedus dacă ar fi rămas în Finlanda. În cele două cauze era evident că ambelor persoane le-au fost restrânse drepturile pe care le dețineau în temeiul legislației din țara lor de origine, cauza directă fiind faptul că se mutaseră într-un alt stat membru.

83. Dimpotrivă, din prezenta cauză reiese că domnul Hartmann nu a suferit niciun dezavantaj privind drepturile sale potențiale în temeiul BErzGG stabilindu-și reședința în Austria. Într-adevăr, dacă ar fi decis să își păstreze reședința în Germania, statul membru al locului de muncă, nici el, nici soția sa nu ar fi îndeplinit condițiile pentru a putea beneficia de alocația de educație. Prin urmare, mutarea sa în Austria nu a avut niciun efect în această privință.

84. Nici Doamna Hartmann nu a pierdut vreun drept ca urmare a mutării soțului său în Austria pentru a o însoți în acest stat. În această privință, situația poate fi diferențiată

56 — Hotărârea D'Hoop, citată la nota de subsol 14, și Hotărârea Pusa, citată la nota de subsol 12.

57 — Hotărârea D'Hoop, punctul 30, și Hotărârea Pusa, punctul 18.

58 — Hotărârea D'Hoop, punctele 34-36, și Hotărârea Pusa, punctul 20.

de cea din cauza Schempp [59]. În respectiva cauză, exercitarea de către doamna Schempp a dreptului său de cetățean de a se muta într-un alt stat membru a avut un efect imediat asupra poziției juridice a fostului său soț care rămăsese în Germania, în sensul că a influențat capacitatea acestuia de a deduce din venitul său impozabil în Germania pensia alimentară plătită acesteia [60]. Mutarea domnului Hartmann în Austria nu a avut astfel de efecte asupra posibilității doamnei Hartmann de a putea invoca dreptul la alocația de educație în Germania.

85. În plus, dacă doamna Hartmann ar fi avut un asemenea drept, acesta ar putea fi exercitat numai prin intermediul drepturilor de care beneficiază soțul său. În lipsa oricărei dispoziții care să permită exercitarea unor astfel de drepturi derivate și având în vedere că se pare că domnul Hartmann nu îndeplinește în niciun caz condițiile pentru a primi alocația de educație, nu există temei pentru ca doamna Hartmann să pretindă un astfel de drept prin intermediul soțului său.

86. În termeni mai generali, ar trebui să se observe că, atunci când o persoană decide să se mute într-un alt stat membru, exercitându-și drepturile conferite prin articolul 18 CE sau prin orice altă dispoziție care garantează libera circulație, acest fapt nu garantează că respectivul transfer al reședinței sau al activităților va fi neutru din punct de vedere fiscal [61]. Orice decizie de a se muta într-un alt stat membru presupune atât apariția anumitor dezavantaje, cât și dobândirea unor noi avantaje ca urmare a diferențelor dintre legislațiile statelor membre implicate, în special în domeniul securității sociale și în cel fiscal. Revine cetățeanului Comunității ca, prin adoptarea deciziei, să compare argumentele pentru cu cele împotrivă, dar aceasta nu trebuie să însemne așteptarea de a extinde dreptul său la orice fel de prestație socială pe care statul membru de origine îl poate acorda pentru diferite motive de politică generală. După cum s-a arătat mai sus, acest fapt depinde numai de natura prestației avute în vedere. Având în vedere că nu există o garanție de neutralitate fiscală în transferul reședinței către un alt stat membru, ar trebui să se aplice același principiu păstrării drepturilor de asigurări sociale. Nu ar trebui să se piardă din vedere că, prin transferul reședinței într-un alt stat membru, se pot deschide alte tipuri de drepturi în statul membru gazdă. Pentru a parafraza afirmația guvernului german din ședință, deși statele membre sunt obligate să nu impună nicio restricție în privința propriilor resortisanți care doresc să se mute într-un alt stat membru, nici nu se impune acestora să le acorde un bonus pentru plecare.

87. În consecință, nu există niciun temei pentru a considera că respingerea cererilor doamnei Hartmann privind alocația de educație, pentru motivul că aceasta nu

59 — Hotărârea Schempp, citată la nota de subsol 16.

60 — Punctul 24 din hotărâre.

61 — Hotărârea din 15 iulie 2004, Lindfors (C-365/02, Rec., p. I-7183, punctul 34), și Hotărârea Schempp, citată la nota de subsol 16, punctul 45.

îndeplinea condiția privind reședința prevăzută la articolul 1 alineatul 1 din BErzGG, este incompatibilă cu articolul 18 CE. Chiar dacă s-ar statua că aceste refuzuri au afectat într-o anumită măsură drepturile domnului Hartmann la circulație și la ședere conferite prin articolul 18 CE, această restricție trebuie considerată ca fiind justificată pentru motivele expuse în secțiunea anterioară a prezentelor concluzii.

VI — Concluzie

88. Prin prisma observațiilor precedente sugerăm Curții să răspundă la întrebările preliminare adresate de Bundessozialgericht după cum urmează:

„1) Un resortisant german care și-a transferat domiciliul din Germania în Austria în 1990, continuând să își păstreze locul de muncă în calitate de funcționar în cadrul serviciilor poștale în Germania, și care, din acel moment, și-a desfășurat activitatea ca lucrător frontalier nu poate fi considerat lucrător migrant în sensul Regulamentului (CEE) nr. 1612/68 al Consiliului din 15 octombrie 1968 privind libera circulație a lucrătorilor în cadrul Comunității [...] pentru perioada ianuarie 1994-septembrie 1998.

2) O persoană, resortisant austriac, care nu și-a exercitat dreptul de liberă circulație și de ședere într-un alt stat membru, în situația în care soțul său s-a mutat în statul membru de reședință al acesteia, continuând să își păstreze locul de muncă în statul membru de origine, nu poate să invoce articolul 18 CE pentru a contesta o condiție privind reședința care este impusă pentru a putea beneficia de dreptul la alocația de educație în statul membru de origine al soțului său."